
Raport ze szkolenia wyjazdowego do Szwecji

„Hodowla zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii z udziałem zwierząt”

09 – 13.10.2023

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
"Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Gospodarstwa pełniące funkcje społeczne to innowacyjne rozwiązanie, które jest coraz powszechniej stosowane w wielu krajach europejskich. Jego sednem jest wykorzystanie wyjątkowych miejsc, jakimi są wieś i gospodarstwa rolne do tworzenia usług dla osób wymagających wsparcia.

W dniach 9 – 13 października 2023 r. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie zorganizowało szkolenie wyjazdowe do Szwecji nt. „Hodowla zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii z udziałem zwierząt”. W szkoleniu wzięło udział 20 uczestników, przedstawiciele podmiotów zajmujących się tematyką rozwoju rolnictwa społecznego w Polsce - specjaliści i doradcy zatrudnieni w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego oraz przedstawiciel Departamentu Oświaty i Polityki Społecznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Celem szkolenia było zapoznanie uczestników z hodowlą zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii z udziałem zwierząt oraz dobrymi praktykami w zakresie funkcjonowania gospodarstw rolnych prowadzących usługi terapeutyczne w Szwecji.

Niniejszy raport stanowi zbiór notatek sporządzonych przez uczestników z odwiedzonych miejsc i odbytych spotkań podczas szkolenia wyjazdowego w Szwecji w dniach 9-13.10.2023 r.

Raport przygotowany został na użytek własny uczestników wyjazdu.

Swedish University of Agricultural Sciences | SLU

Gråbrödragatan 7, 532 31 Skara, <https://www.slu.se/>

Wykład Leny Lidfors prof. Szwedzkiego Uniwersytetu Nauk Rolniczych (Swedish University of Agricultural Sciences |SLU) nt. hodowli, użytkowania, predyspozycjach zoterapeutycznych wybranych gatunków zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii oraz perspektyw rozwoju usług terapeutycznych z udziałem zwierząt gospodarskich.

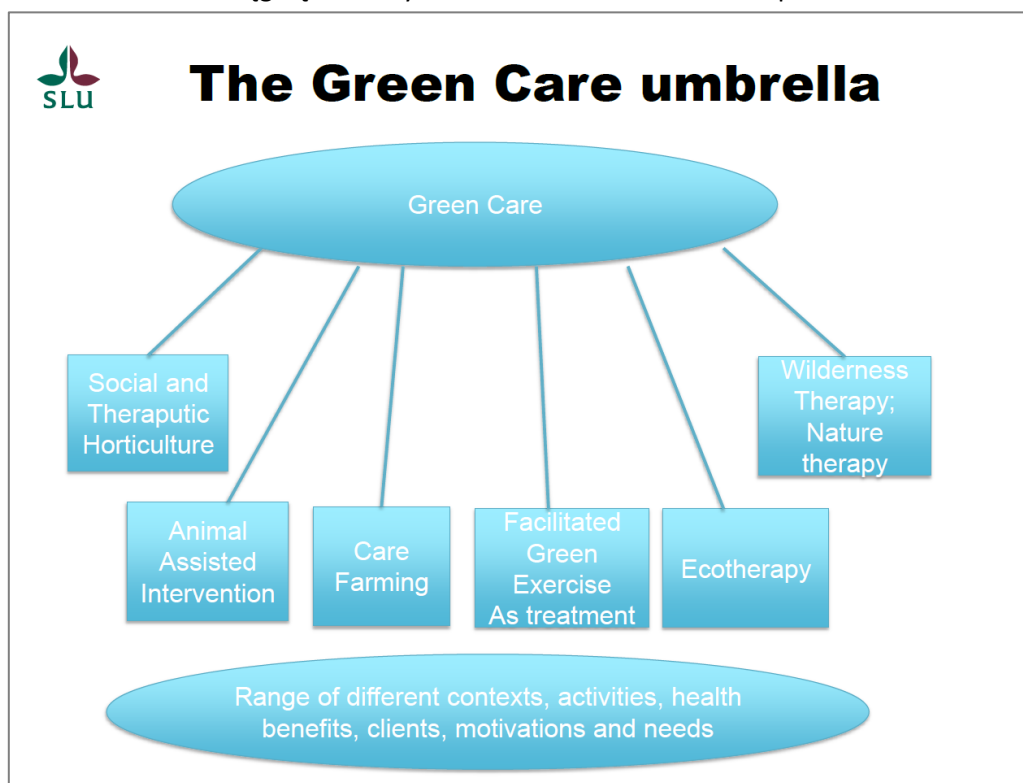
Gospodarstwa opiekuńcze w AAI (Animals and Animal Assisted Intervention) - Interwencje oparte na farmach, Katedra Środowiska i Zdrowia Zwierząt, Sekcja Antrozoologii i Etologii Stosowanej, Prof. Lena Lidfors.

„Zielona opieka” to „wykorzystanie gospodarstw i krajobrazów rolniczych jako podstawy promowania zdrowia psychicznego i fizycznego człowieka oraz włączenia społecznego i korzyści edukacyjnych.” (Sempik, 2008). W Szwecji powstało wiele opracowań i raportów dotyczących zielonej opieki, w tym: „Zielona opieka - dla terapii człowieka, innowacji społecznych, gospodarki wiejskiej i edukacji”. Kraje z największą liczbą gospodarstw „zielonej opieki” to Holandia, Norwegia, Włochy.

Zielona opieka obejmuje:

- społeczne i terapeutyczne ogrodnictwo (hortiterapia),
- terapie z udziałem zwierząt,
- gospodarstwa opieki (różnie są określane w krajach),
- zielone ćwiczenia,
- ekoterapia,
- terapia poprzez kontakt z dziką przyrodą

Powyższy zakres ma na celu osiągnięcie różnych rezultatów w zależności od potrzeb klientów.

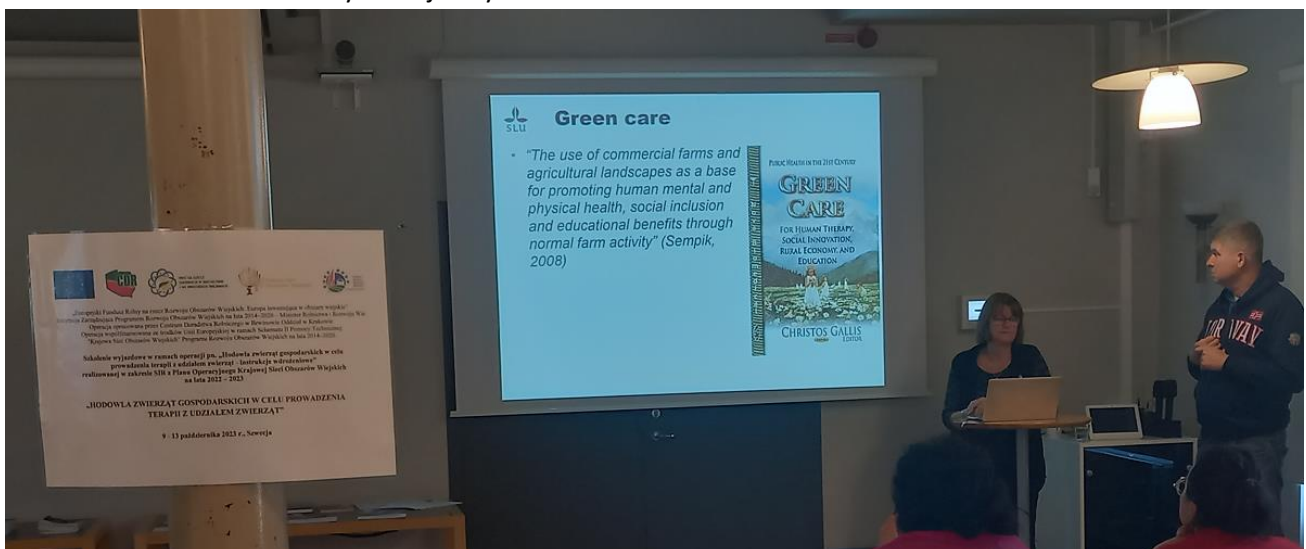
Green Care (Zielona Opieka) na Szwedzkim Uniwersytecie Nauk Rolniczych

- Wydział Planowania Krajobrazu, Ogrodnictwa i Nauk o Produkcji Upraw - *Patryk Grahn*
- Wydział Nauk Leśnych - *Anna Dolling*
- Wydział Medycyny Weterynaryjnej i Nauk o Zwierzętach - *Lena Lidfors, Antrozologia i Etologia Stosowana, Linda Keeling, Dobrostan zwierząt, Harry Blokhuis, Etologia, Kerstin Uvnäs-Moberg, Fizjologia (oksytocyna).*

Na podstawie wielu badań opracowano raporty, które jednoznacznie wskazują na pozytywny wpływ przyrody i ogrodów na zdrowie fizyczne i psychiczne pacjentów, m.in. poprawiły się ich zdolności poznawcze, jak również udowodniono, że przebywanie i zajęcia na świeżym powietrzu powodują zmniejszenie stresu. Na podstawie tych raportów opracowano model rehabilitacji NUR. Prace były sfinansowane przez fundusze europejskie.

Model NUR - jest to model współpracy między systemami opieki i gospodarstw rolnych na rzecz rehabilitacji. Podczas wykładu zaprezentowano przykładowe gospodarstwo, którego właścicielką jest pielęgniarka. Pacjentami są osoby z wypaleniem zawodowym, kierowani przez lekarza. W Szwecji wypalenie zawodowe jest poważnym problemem. Przywiązuje się dużą wagę do profilaktyki - należy zapobiegać temu by osoby nie znalazły się w depresji. Rehabilitacja zgodnie z modelem trwa 8 tygodni i jest uzupełnieniem tradycyjnego leczenia. Pacjenci przychodzą na terapię 3 razy w tygodniu po 2-3 h. Czynności wykonywane podczas terapii to m.in. obsługa zwierząt hodowlanych, uprawa warzyw i owoców, przygotowywanie posiłków, wspólne spożywanie posiłków, jazda nauki konno. Gospodarstwo ma wydzielonych 8 stref. Jednak nie ma modelowego gospodarstwa, jeśli chodzi o infrastrukturę, nie ma w tym zakresie wytycznych. Podczas prac nad tymi projektami wypracowano system certyfikacji gospodarstw, które są kontrolowane przez uprawnionego pracownika Regionu. Wypracowano także system oceny terapii poprzez:

- wywiady z uczestnikami po terapii,
- kwestionariusz samooceny stanu zdrowia, funkcjonowania na co dzień, objawów stresu, snu i zdolności do pracy itp.
- kwestionariusz oceny reakcji zmysłów.

Podczas wykładu przedstawiono, jak gospodarstwa zielonej opieki funkcjonują w Norwegii. Norwegia przyjęła definicję „zielonej opieki” wg Sempika (2008): „Wykorzystanie gospodarstw rolnych do poprawy zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego ludzi oraz rozwiązywania problemów edukacyjnych we współpracy z sektorem zdrowia i edukacji”.

Terapia obejmuje różne grupy klientów i oferuje profilaktykę, leczenie i rehabilitację. Korzystać z niej mogą pojedynczy klienci jak i wykonywane są usługi dla zorganizowanych grup. Terapie prowadzone są z udziałem zwierząt: m.in. krów mlecznych, bydła mięsnego, owiec.

Zielona opieka w Norwegii realizowana jest w ramach sieci Inn på tunet (IPT). Inicjatorem tej inicjatywy było Ministerstwo Rolnictwa i Żywności oraz Ministerstwo Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Regionalnego. Cel jaki sobie postawiono to rozwój usług opieki społecznej o gwarantowanej jakości i korzyściach społecznych w gospodarstwach rolnych. Ministerstwa zainicjowały promocję Zielonej opieki w latach 2010-2012. Na projekty organizowane przez samorządy przeznaczono 18 mln NOK. Natomiast standard jakości IPT ustanowiony został w 2011 roku i gospodarstwa, które chcą zajmować się zieloną opieką muszą uzyskać zgodę w oparciu o standard IPT, rolnicy są m.in. zobligowani do odbycia specjalistycznego szkolenia. System ten obsługuje Norweska Fundacja Systemu Jakości Rolnictwa i Marki Żywności – Matmerk. W Norwegii około 1100 gospodarstw zapewnia standard jakości IPT. W 2021 r. standard jakości IPT uzyskało około 400 gospodarstw na terenie całego kraju.

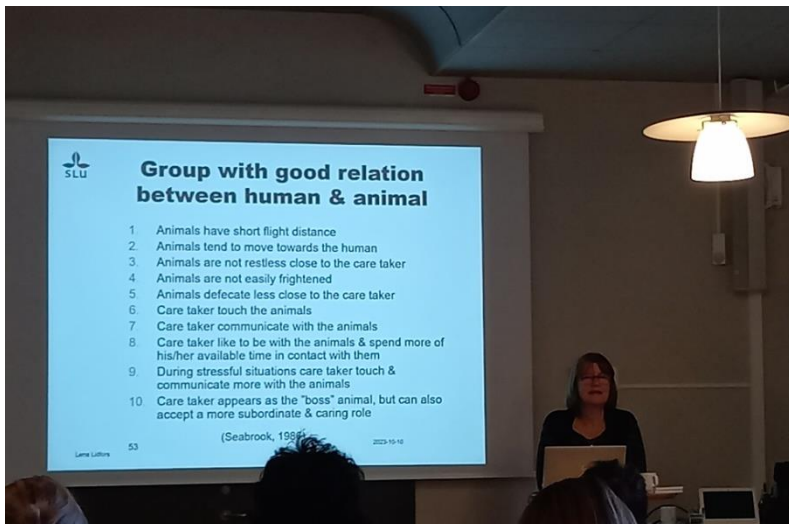
Najważniejsze obszary usług społecznych w Norwegii w ramach IPT to:

- opieka: wykorzystanie różnych zasobów i działań w gospodarstwie (zwierząt, roślin, lasów, krajobrazu i zasobów ludzkich) w celu promowania zdrowia ludzkiego i dobrostanu we współpracy z sektorem zdrowia,
- edukacja - zajęcia szkolne (dla klas szkolnych lub placówek oświaty specjalnej),
- praca - zajęcia dla osób długotrwale bezrobotnych, dla imigrantów.

Wyniki licznych badań wskazują na pozytywne efekty terapii w gospodarstwach. Zaobserwowano znaczące zmniejszenie poziomu lęku i depresji, zwiększone poczucie własnej skuteczności i poczucie własnej wartości, u osób z zaburzeniami psychicznymi, zwiększoną samoocenę młodych ludzi z problemami behawioralnymi. Terapie odbywały się z udziałem zwierząt hodowlanych (głównie krów mlecznych, bydła mięsnego, owiec, końmi) i trwały 3 miesiące. Pozytywny wpływ terapii z udziałem zwierząt dały również u młodzieży nadużywającej substancji psychoaktywnych, jak również wśród dzieci autystycznych – poprawa funkcji społecznych, otwarcie się na innych, zwiększone poczucie własnej sprawczości, skuteczności. Podczas zajęć niezbędna jest informacja zwrotna od opiekuna i rówieśników. Wzajemna interakcja ze zwierzętami zapewnia poczucie wsparcia i tworzy poczucie więzi.

„Grön Arena” - „Zielona Arena” w Szwecji

Zielona opieka w Szwecji realizowana jest w ramach sieci Grön Arena, która przyjęła definicję „zielonej opieki”: „Wykorzystanie przyrody i środowiska rolniczego, w tym zwierząt i roślin, jako areny świadczenia usług w zakresie dobrostanu u ludzi.” W ofercie Green Areny znajduje się około 100 gospodarstw. 80% zielonej opieki to codzienna opieka nad osobami z problemami psychiatrycznymi i psychicznymi. Finansowane odbywa się głównie z pieniędzy podatników, w niewielkiej części ze środków prywatnych. Obecnie w Szwecji nie ma systemu zapewnienia jakości.

Podczas wykładu przedstawiono również wyniki badań dotyczące interakcji człowieka ze zwierzęciem. Badania dotyczące obchodzenia się z bydłem, świniami, drobiem i owcami wykazały, że ludzie mają duży wpływ na reakcje behawioralne zwierząt.

Cielęta karmione na początku życia są łatwiejsze w obsłudze po odsadzeniu niż cielęta, które nie są trzymane na rękach. Podchodzą one do osoby, która nawiązała z nim przyjacielską interakcję i unikają osoby, która nawiązała z nią agresywną interakcję.

Przyjacielskie traktowanie krów wpływa na ich mleczność. Krowy, które były dobrze traktowane, produkują więcej mleka. Krowy, dobrze traktowane szybciej wchodzi do obory, utrzymują krótszy dystans od człowieka, krócej przebywają w oborze, swobodnie podchodzą do ludzi.

Zauważono również pozytywny wpływ dobrego traktowania u świń. Świnie dobrze traktowane są bardziej prośne, występuje niższa śmiertelność wśród żywych prosiąt, zaobserwowano także większy przyrost masy ciała. Istotny wpływ na pozytywne reakcje behawioralne ma również „rozmowa z zwierzęciem” podczas której nie wydajemy mu komend, tylko próbujemy z nim „rozmawiać”.

Trzy ważne zasady podczas postępowania ze zwierzęciem: cierpliwość, troska, konsekwencja.

W gospodarstwach wykorzystywane są różne gatunki zwierząt, tak by klienci sami zdecydowali o tym którymi zwierzętami chcą się opiekować.

*Data spotkania: 10 października 2023,
notatkę przygotowały:*

Anna Siewierska

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie

Beata Pollok

Departament Oświaty i Polityki Społecznej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<https://hushallningsallskapet.se/>

Wykład Christera Yrjas, przedstawiciela Stowarzyszenia Gospodarstw Domowych/ „Hushållningssällskapet” nt. systemu prawno-instytucjonalnego, założeń organizacyjnych funkcjonowania i certyfikacji gospodarstw społecznych, w tym terapeutycznych z udziałem zwierząt w Szwecji; projekt „Zielona Arena”/„Grön Arena”.

Stowarzyszenie Gospodarstw Domowych „Hushållningssällskapet” działa w Szwecji od 2006 roku. Jego celem jest wspieranie przedsiębiorczości poprzez rozwój wiedzy, głównie w temacie gospodarczego wykorzystania naturalnych zasobów gospodarstw rolnych, służące inkluzji społecznej. Obecnie na terenie Szwecji funkcjonuje 15 podobnych stowarzyszeń, które zrzeszają 25 tys. członków, w tym ok. 1 tys. osób zatrudnionych w tych stowarzyszeniach.

Stowarzyszenie działa w obszarach:

- Produkcji rolniczej
- Działalności gospodarczej
- Budownictwa
- Żywności
- Leśnictwa
- Ogrodnictwa
- Sadownictwa
- Gospodarstw rybackich
- Turystyki
- Edukacji

Stowarzyszenie „Hushållningssällskapet” realizuje projekt „Grön Arena = Green Arena”, którego koncepcja polega na rozwoju gospodarstw rolnych na terenach wiejskich i wykorzystanie ich do tworzenia i prowadzenia usług społecznych. Istotną sprawą w koncepcji projektu jest wiejska infrastruktura i zwierzęta gospodarskie (w gospodarstwie powinno być co najmniej 1 zwierzę duże, np. koń i 1 zwierzę małe, np. pies).

Gospodarstwa w Grön Arena oferują usługi w 3 obszarach: opieka społeczna, edukacja, zdrowie i rekreacja.

- Opieka społeczna – to działanie obejmuje największą ilość gospodarstw. Opiera się ona na teorii, że człowiek opiekujący się zwierzętami, sam staje się poprzez interakcję ze zwierzętami uzdrawiany. Aktywności w tych gospodarstwach są skierowane na:
 - codzienną aktywność dla osób niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo,
 - codzienną aktywność dla ludzi starszych i w wczesnym stadium demencji,
 - aktywności dla osób chorych psychicznie,
 - działania z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami,
 - wsparcie dla rodzin, których członkowie chorują,
 - integracja imigrantów.
- Edukacja – to działania głównie skierowane dla dzieci i młodzieży:
 - tworzenie alternatywnych szkół (szkoły odwiedzają farmy),
 - prowadzenie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży - takie zajęcia pomagają i ułatwiają uczniom, np. dzieciom imigrantów i uchodźców zintegrować się ze społeczeństwem szwedzkim i szybciej nauczyć się języka,
 - zajęcia dla dzieci, które mają problem z długą absencją w szkole – to okazuje się być dużym problemem w społeczeństwie szwedzkim.

- Zdrowie i rekreacja – obejmuje działania na rzecz poprawy zdrowia fizycznego i psychicznego oraz odpoczynku na bazie zasobów gospodarstwa:
 - aktywności poprawiające samopoczucie – przebywanie w otoczeniu przyrody i zwierząt, praca z nimi, spacer, spacer,
 - kursy i szkolenia w dziedzinie zarządzania stresem,
 - obozy i inne aktywności skierowane do dzieci i młodzieży,
 - specyficzne zajęcia rekreacji i regeneracji - np. uprawianie sportów, pod warunkiem przyzwolenia ze strony personelu medycznego.

Aby zostać członkiem – partnerem w projekcie „Grön Arena” należy:

- Ukończyć 6-dniowy kurs (płatny 1000 E) obejmujący zagadnienia: poznanie koncepcji i wymagań prawnych prowadzenia gospodarstwa społecznego i świadczenia wyżej wspomnianych usług, przygotowanie biznesplanu, zapoznanie się z aspektami ekonomicznymi: kalkulacją kosztów, opłacalnością, kontraktowaniem usług, poprawienie konkurencyjności, poznanie typów uczestników usług, itp.
- Posiadać odpowiednią bazę – infrastrukturę w gospodarstwie rolnym: budynki ze spełnionymi wymaganiami higieniczno-sanitarnymi, spełniać warunki bezpieczeństwa (np. prawidłowo zabezpieczona sieć elektryczna, ciężkie maszyny rolnicze powinny być zabezpieczone).
- Posiadać zwierzęta (co najmniej 1 duże i 1 małe zwierzę).
- Przygotować odpowiedni program dla grup – wybrać pasujące do grupy aktywności.
- Przejść wizytę ewaluacyjną.
- Wnieść opłatę wpisową.

Gospodarze po ukończeniu kursu otrzymują certyfikat na 3 lata.

Bycie członkiem Stowarzyszenia „Grön Arena” uprawnia do używania wspólnego logotypu, uczestniczenia w spotkaniach zrzeszonych gospodarstw (udzielanie sobie nawzajem pomocy, rozwiązywanie problemów, itp.), wspólne ubieganie się o dotacje i kontrakty, wspólne działania marketingowe.

Odbiorcami usług „Grön Arena” jest sektor publiczny (gminy i służba zdrowia), firmy i osoby prywatne. W chwili obecnej 80 gospodarstw rolnych, które przeszło 6-dniowy kurs i spełniło powyższe wymagania jest certyfikowanych i zrzeszonych w Grön Arena. Osoby skierowane z instytucji publicznych np. osoby z wypaleniem zawodowym, dzieci z dużą absencją od zajęć szkolnych, itp. po odbyciu 8 tygodniowego (lub dłuższego) turnusu przechodzą w międzyczasie ewaluację, która ma na celu sprawdzenie, jak przechodzi proces zdrowienia danej osoby i w razie potrzeby przekierowania go do innych aktywności.

Opieka w gospodarstwach jest odpłatna – płaci państwo, jeśli ono zleca pobyt w gospodarstwie lub firmy czy też osoby prywatne, jeśli same się zgłaszają do gospodarstwa.

Stowarzyszenie, obecnie prowadzi działania mające na celu określenie ich własnej marki jakości, podjęcia współpracy z podobnymi stowarzyszeniami z całej Europy i angażowania się w tego typu projekty.

Data spotkania: 10 października 2023,

notatkę przygotowały:

Ludmiła Chmielowksa

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale

Brygida Stroczyk

Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie

Gospodarstwo SylviaKPersson

Vinköl Frösviken, 532 94 Skara, <https://sylviakpersson.se/>

Gospodarstwo istnieje od 2010 roku, zajmuje się coachingiem z wykorzystaniem koni. Odbiorcami usług są osoby zarówno dorosłe jak i dzieci, które borykają się z problemami psychicznymi, dylematami egzystencjonalnymi, wypaleniem zawodowym, a także fobią szkolną. Podczas pracy bardzo ważnym aspektem jest współpraca z innymi terapeutami i specjalistami, którzy sprawują opiekę nad klientami gospodarstwa.

Do grona zainteresowanych coachingiem należą głównie firmy prywatne, które kierują tam swoich pracowników, aby mieli możliwość odstresowania się oraz nabrania dystansu i nowego spojrzenia na swoje obowiązki. Niewielką część klientów stanowią również instytucje państwowe, które wysyłają do gospodarstwa pacjentów na podstawie orzeczenia lekarskiego.

W zajęciach główną rolę odgrywają konie. Zwierzęta te zostały wybrane przez właściciela ze względu na ich naturę. Konie są zwierzętami, które, jak dowodzą naukowcy, budzą w ludziach większe poczucie własnej wartości i potrzebę wyrażania pozytywnych uczuć. Ich zachowanie ma korzystny wpływ na samopoczucie człowieka. Praca z końmi wymaga stawiania granic pomiędzy ludźmi a koniem, określenia w jak bardzo bliską relację wejść z końmi. Doświadczenie to jest bardzo przydatne w codziennym życiu i relacjach społecznych.

Bardzo ważny jest dobór koni do zajęć w zakresie temperamentu, muszą być to konie spokojne i odpowiednio przeszkolone. Pani Sylvia posiada 5 koni, różnych ras: kuc szetlandzki, koń szwedzki półkrwi, koń zimnokrwisty, koń duński, koń mały. Konie utrzymywane są w systemie otwartym z możliwością korzystania ze stajni. Podstawą ich diety jest pasza objętościowa, którą jedzą do woli. Na wybiegach mają stały dostęp do wody, którą pobierają z poideł podgrzewanych w okresie zimowym.

Infrastruktura wykorzystywana do przeprowadzania zajęć została dofinansowana z funduszy unijnych. Jest to hala zadaszona o ścianach z perforowanej blachy, która umożliwia obserwację tego co dzieje się na zewnątrz. Podłoże wyłożone jest piaskiem wymieszany ze zrębkami, dzięki czemu konie mają odpowiednie warunki do poruszania się.

Szwecja jest krajem, który boryka się z problemem wypalenia zawodowego oraz fobii szkolnej,

dlatego jest duży popyt na tego typu usługi. Sylvia w swojej pracy zajmuje się coachingiem, a nie typową terapią, co jest innowacyjnym podejściem do klienta.

Data spotkania: 10 października 2023,

notatkę przygotowały:

Magdalena Zacholla-Tyda, Mariola Jereczek

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu

Gospodarstwo Varviks Gard

Vårviks Gård 1, 461 59 Trollhättan, <https://www.varviksgard.se/>

Malowniczo położone na powierzchni około 5 ha gospodarstwo rolne VÅRVIKS GÅRD jest własnością samorządu. To jedyne z gospodarstw odwiedzonych w Szwecji nie należące do podmiotu prywatnego. Gospodarstwo realizuje cele przyrodnicze i społeczne. Jest ukierunkowane na ochronę bioróżnorodności a jego zadania społeczne to reintegracja, integracja i edukacja.

Na terenie gospodarstwa funkcjonuje ośrodek zajmujący się reintegracją społeczną osób długotrwale bezrobotnych. Trafiają do

niego osoby wykluczone z rynku pracy nawet ponad 20 lat. Przyczyny wykluczenia są różne; pobyt w zakładzie karnym, niepełnosprawność i często z nią związana długotrwała choroba somatyczna czy psychiczna.

Do ośrodka kierowane są osoby przez odpowiednik polskiego urzędu pracy. Dla uczestnika opracowywany jest indywidualny plan reintegracji zawodowej, który tworzy wspólnie zespół ekspertów, między innymi doradca zawodowy, psycholog, coach, instruktor zawodu pełniący pieczę bezpośrednio nad uczestnikiem w ośrodku w trakcie wykonywania pracy. Program jest indywidualnie dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby i podlega modyfikacjom w trakcie jego realizacji. Trwa on od trzech miesięcy do dwóch lat. Zazwyczaj po sześciu miesiącach osoby są gotowe do powrotu na rynek pracy i podjęcia zatrudnienia. Zajęcia w ośrodku odbywają się pięć razy w tygodniu od poniedziałku do piątku maksymalnie 8 godzin dziennie. Duży nacisk kładziony jest na indywidualne podejście do każdej osoby i tak w zależności od możliwości dostosowuje się również jej czas pracy. Zazwyczaj uczestnicy zaczynają praktykę zawodową od 1 godziny w tygodniu, stopniowo ich czas pracy jest wydłużany do pełnego wymiaru.

W ośrodku w trakcie zajęć osoby wykluczone mają przygotować się do powrotu na rynek pracy. Wyrabiają w sobie nawyk systematyczności i punktualności. W ramach ergoterapii uczą się wykonywania prostych prac porządkowych, pielęgnacji roślin i obsługi zwierząt gospodarskich znajdujących się na terenie gospodarstwa. Praca daje im nowe kompetencje i przywraca wiarę w moc sprawczą, a także jest treningiem odpowiedzialności za swoje działania, lub ich brak. Kontakt z naturą, przebywanie na świeżym powietrzu, (ponieważ większość prac odbywa się na zewnątrz) i bezpośrednia obsługa zwierząt są bardzo ważnym elementem procesu terapeutycznego.

Określenie ścieżki reintegracyjnej procesem terapeutycznym nie jest stwierdzeniem na wyrost ponieważ, każdy uczestnik przez cały czas trwania programu jakim jest objęty ma kontakt z całym zespołem eksperckim czy to w formie zajęć grupowych czy indywidualnych. Instruktor zawodu szwedzkiego ośrodka reintegracyjnego podkreśla, że kluczowy w terapii zarówno dla uczestnika jak i dla niego - osoby codziennie pracującej z osobami wykluczonymi jest udział w procesie reintegracji psychologa i coach'a. Przede wszystkim interwencje tych osób pomagają uczestnikom przezwyciężać ich indywidualne bariery i kryzysy jakie pojawiają

się w trakcie reintegracji. Indywidualna praca z psychologiem jest nieodzowna w procesie budowania poczucia wartości uczestnika, precyzowania własnych potrzeb często nieuświadomionych czy w zrozumieniu własnego zachowania. Dla zespołu natomiast ich obserwacje są podstawą do doboru metod i narzędzi w pracy z osobą wykluczoną, tak by zoptymalizować skuteczność terapii jakiej jest ona poddana.

Część osób, które trafiają do ośrodka po przejściu ścieżki reintegracyjnej nie jest gotowa do podjęcia pracy. Takie osoby mogą ponownie zostać objęte programem. Każdy uczestnik w dowolnym

momencie może zrezygnować z programu. Zespół współpracujący z uczestnikiem ma również prawo wnioskować o jego przerwanie jeśli uzna, że uczestnik potrzebuje innego typu specjalistycznej opieki np. terapeuty uzależnień. Czynne uzależnienie wyklucza uczestnictwo ponieważ wiąże się to z zbyt dużym ryzykiem wypadków w trakcie codziennej obsługi zwierząt – karmienia ich, usuwania odchodów, czyszczenia itp.

Realizacja priorytetów Wspólnej Polityki Rolnej – ochrona bioróżnorodności na terenie gospodarstwa jest nadrzędnym celem jego przyrodniczej działalności. Hodowane są szwedzkie rasy zachowawcze kóz, królików, drobiu. Na terenie gospodarstwa rosną stare odmiany drzew, krzewów, warzyw i roślin miododajnych przywabiające owady zapylające. Ostatnim przedsięwzięciem jest utworzenie herbarium, w minimalistycznym stylu.

Na terenie ośrodka funkcjonuje również ścieżka edukacyjna, przedstawia ona nie tylko hodowane zwierzęta ras zachowawczych i cenne przyrodniczo rośliny ale wskazuje też na interwencje sprzyjające zachowaniu bioróżnorodności. Akcentowane tablicami informacyjnymi są liczne budki dla ptaków, nietoperzy, domki dla pszczoł i gryzoni niedocenianych w funkcjonowaniu łańcuchów troficznych.

Ośrodek realizując cele integracyjne współpracuje z instytucjami funkcjonującymi na terenie gminy. Organizuje wydarzenia, w których uczestniczą dzieci, seniorzy i inne grupy zainteresowane ochroną bioróżnorodność i integracja społeczną.

*Data spotkania: 11 października 2023,
notatkę przygotowały:*

Kowalczyk-Misek Agnieszka

Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu

Żurawska Beata

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

Gospodarstwo Valdalen Djur& Natur

Gategården 109, 461 91 Trollhättan, <https://valdalen.se/>

Gospodarstwo opiekuńcze Valdalen Djur & Natur (Zwierzęta i przyroda Valdalen) powstało w 2020 roku. Jego właścicielką jest Linda Håkansson. Z wykształcenia jest ona nauczycielką i aktywnie pracuje w szkole, w związku z czym wykorzystuje przy pracy z ludźmi swoje zdolności pedagogiczne. Linda nie jest terapeutką i nie oferuje w swoim gospodarstwie zajęć terapeutycznych. Właścicielka gospodarstwa stawia przede wszystkim na dobrostan zwierząt i dąży do tego, aby miały one jak najbardziej naturalne i sprzyjające warunki bytowe. Na gospodarstwo składa się dom rodzinny, stajnia, nowobudowany domek z grillem (pełni on rolę świetlicy i miejsca spotkań) oraz 14 hektarów ziemi.

Współpracownicą Lindy Håkansson w zakresie prowadzenia gospodarstwa opiekuńczego, jest Maria. Jest ona kuratorem szkolnym i pracuje z Lindą zarówno w szkole, jak i w gospodarstwie. W gospodarstwie prowadzone są zajęcia dla dzieci w wieku 13-15 ze szczególnymi potrzebami np. w spektrum autyzmu lub z zaburzeniami neuropsychicznymi. Prowadzące gospodarstwo pracują z dziećmi nad problemem braku pewności siebie i umiejętnością przywództwa. Uczą je wyrażać uczucia, w czym szczególnie przydatne są zwierzęta. Linda i Maria skupiają się na podejściu interpersonalnym, dopasowanym do każdego uczestnika zajęć, co jest niezwykle istotnym elementem działalności.

Zwierzęta, jakie możemy zobaczyć w gospodarstwie to przede wszystkim konie. Maria zajmuje się końmi i psami od najmłodszych lat, w związku z czym doskonale wie, jak je szkolić, oraz które z nich mają potencjał do pracy z ludźmi. Zdaje sobie również sprawę jak bardzo pomocne i efektywne jest wykorzystanie zwierząt w trakcie zajęć terapeutycznych. Konie są spokojne, dlatego są bardzo cenione w pracy z ludźmi, którzy są przeładowani emocjonalnie. Koń wpływa na nich kojąco i wycisza emocje. Ćwiczenia pozwalają odczuć równowagę i balans konia w odniesieniu do człowieka. Osoba kierująca koniem wzmacnia swoją pewność siebie, buduje w sobie poczucie, że coś potrafi, że może, że coś się udaje. Właścicielki posiadają dwa konie. Do zajęć wykorzystują tylko jednego konia, drugi jest w gospodarstwie tylko dla towarzystwa. Nie nadaje się do pracy z ludźmi. W terapii mniejszych dzieci wykorzystywany jest kucyk, który ma 3 lata. Nie ujeżdża się go. Można go tylko prowadzić i czesać. Rasa konia nie ma znaczenia dla właścicielek, nie gwarantuje bowiem odpowiednich cech charakteru. Znaczenie mają tylko i wyłącznie osobnicze cechy danego konia.

Oprócz koni w gospodarstwie są również trzy króliki - można z nimi przebywać, głaskać je a nawet czytać im książki, co jest szczególnie ważne dla dzieci z problemami w czytaniu. Króliki są wykorzystywane również przy pracy z ludźmi, którzy boją się koni. W gospodarstwie jest pięć owiec, dwa koty i cztery psy. Owce są bardzo towarzyskie i właścicielki bardzo polecają je jako zwierzęta terapeutyczne. Bardzo chętnie podchodzą one do ludzi, można je karmić, głaskać, a nawet im czytać. Owce wypasane są na pastwisku w wysokim poziomie dobrostanu. Psy mieszkające w gospodarstwie można przytulać, głaskać, uczyć różnych sztuczek lub po prostu świetnie się z nimi bawić. Czasami stawiają one opór przy treningu, ale i tak powoduje to uśmiech na twarzach młodzieży. Spacerowanie z psem również są elementem terapii.

Uczestnicy terapii trafiają do gospodarstwa na zlecenie szkoły lub opieki społecznej. Część dzieci przyprawiana jest prywatnie przez rodziców. Dzieci wykazują zainteresowanie otoczeniem, zadają pytania i są bardzo dociekliwe. Prowadzący zajęcia często wykorzystują ich pytania jako sposób na naukę. Na przykład na pytanie o wiek jakiegoś zwierzęcia odpowiadają podając rok jego urodzenia, co zmusza dziecko do przeliczenia, ile na dany moment zwierzę ma lat. Dzieci mogą również liczyć barierki w ogrodzeniach dla zwierząt. Bardzo często przebywające w gospodarstwie dzieci mają trudności z nawiązywaniem kontaktów, w związku z czym prowadzący stara się zachęcać je do pracy w parach. Maria i Linda proponują dzieciom jak najwięcej aktywności związanych ze zwierzętami, bo widzą jak dobre rezultaty przynosi taka terapia.

Właścicielka, na przykładzie zwierząt pokazuje uczestnikom jak istotna jest mowa ciała. Podczas gdy uczniowie na przykład czeszą konia opowiadają im o tym, że konie komunikują się dzięki uszom. Pokazują im zadowolenie oraz inne emocje konia, ułatwiają zrozumieć ich zachowanie. Uczą dzieci, jak ważne jest by prawidłowo je zrozumieć. Uczestnicy terapii wykonują z końmi ćwiczenia relaksujące np. uczeń kładzie się na koniu i właścicielka zaczyna zadawać pytania, np. Czy czuje ciepło zwierzęcia, jego ruchy? Prowadzący ćwiczenia zwraca uwagę na sposób oddychania, pozwala na gładzenie konia. Działa to bardzo odprężająco. Do tego ćwiczenia potrzeba naprawdę spokojnego konia, który nie zareaguje nerwowo.

Niestety niska zyskowność działalności nie pozwala na to, aby była ona jedynym źródłem dochodów. Linda Håkansson łączy działalność w gospodarstwie z pracą w szkole, gdzie spędza 2,5 dnia tygodniowo.

Gospodarstwo jest certyfikowane i należy do stowarzyszenia „Grön Arena”. Linda i Maria są zadowolone ze współpracy ze stowarzyszeniem, uważają ją za owocną. Ważne jest, że gospodarstwa opiekuńcze zgromadzone w stowarzyszeniu wspólnie tworzą oferty współpracy dla gmin – występują jako „sieć”, co daje im przewagę poprzez zwiększenie wiarygodności. Łączenie sił w ramach „Grön Arena” znacząco pomaga prowadzić to przedsięwzięcie. Oceniając szkolenie wstępne przeprowadzane przez stowarzyszenie,

właścicielka uważa, powinna zostać zwrócona większa uwaga na problematykę związaną z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej oraz na marketing.

Poza dziećmi szkolnymi, które stanowią większość uczestników zajęć, w gospodarstwie przyjmuje się osoby, które są długotrwale bezrobotne i nie mogą znaleźć swojego miejsca na rynku pracy oraz osoby dorosłe z zaburzeniami intelektualnymi. Gospodarstwo miało także okazję pracować z emigrantami z Ukrainy, którym praca przy zwierzętach pomagała w integracji oraz wyciszaniu stresu związanego z przeżyciami w kraju ogarniętym wojną. Terapia części uczestników nadzorowana jest przez gminnych pracowników socjalnych. Prowadzące gospodarstwo podkreślają jak ważne jest indywidualne podejście do każdego uczestnika – nie ma jednego planu działania. Każdy człowiek wymaga innego pójścia, lubi coś innego i właśnie to starają się wykorzystać przy terapii.

W niedalekiej przyszłości Gospodarstwo planuje dołączyć do stowarzyszenia ekonomicznego „Grön Arena Economic Association”.

*Data spotkania: 11 października 2023,
notatkę przygotowały:*

Dominika Wyglądacz

Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu

Marta Dudek

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Gospodarstwo Klockaregården

Präste-säm 4 457 91 Tanumshede, <http://www.klockaregarden.be/>

Właścicielka gospodarstwa – Beatrice Larsson prowadzi działalność aktywizującą skierowaną do różnych grup docelowych – osób z problemami z poruszaniem się, osób wypalonych zawodowo, mających trudności z powrotem na rynek pracy, starszych, ale też czasem przyjmuje grupy szkolne. Zajmowali się także azylantami/imigrantami, którzy nie znali języka i mieli problem z zaistnieniem na rynku pracy.

Poza samą właścicielką w działalność gospodarstwa zaangażowanych jest 2 pracowników, jeden z nich wcześniej sam korzystał z oferty gospodarstwa, co powoduje, że ma wiele zrozumienia dla innych uczestników, bo łączą ich podobne doświadczenia. Miewają również praktykantów. Personel ma wykształcenie związane ze zwierzętami, nie terapią, mają o niej tylko pewne pojęcie. Sama właścicielka ma wykształcenie pedagogiczne, jest nauczycielem hippiki, ale celem ich działań jest spotykanie zwykłych ludzi w gospodarstwie, nie są tu realizowane specjalne działania terapeutyczne, jeśli ktoś ich wymaga są zapewniane poza obrębem gospodarstwa.

Gospodarstwo utrzymuje 40 koni, przy czym zimą wypożyczają część poza gospodarstwo i to konie są ich głównym źródłem utrzymania. Latem organizują obozy jeździeckie, kursy kłusaków, pływanie z końmi – ale to w innej miejscowości, gdzie również mają gospodarstwo. Na miejscu są również inne zwierzęta – owce, kury, króliki, psy i koty, niektóre z nich to stare szwedzkie rasy. Uczestnicy mogą wykonywać prace związane z opieką nad zwierzętami, ale właścicielka zauważa, że już sam pobyt tutaj działa

odprężająco, zaś jej zwierzęta to najlepsi terapeuci. Można zajmować się również majsterkowaniem, uprawiać rośliny – jest tu szklarnia w kształcie kopuły. Gospodarstwo to około 20 ha ziemi.

Około 10 osób codziennie korzysta z tego domu dziennego pobytu (5 dni w tygodniu, 6-7 godzin), przy czym istotne jest, że uczestnicy są angażowani w prace i aktywności w całym obejściu. Poza rozdziałem zadań i przerwami na posiłki nie przebywają w pomieszczeniach. Obecnie wspólnie przygotowują świetlicę w wydzielonej części stodoły – poza pracami konstrukcyjnymi, które wykonał fachowiec sami wykonują prace budowlane. Istotny jest ich wpływ na powstawanie tego pomieszczenia, ale też świadomość, że mogą to zrobić. Prace gospodarskie przydziela Beatrice albo pozostali

pracownicy, uczestnicy, którzy są dłużej pracują samodzielnie, czasem też wdrażają nowe osoby do obowiązków.

Gospodarstwo zapłatę otrzymuje z gminy, która kieruje uczestników, decyduje o długości pobytu i wymiarze czasowym tych działań – niektórzy są kilka tygodni, inni nawet przez lata. Uczestnicy często otrzymują zasiłki z gminy, przy czym jest to uwarunkowane korzystaniem z oferty gospodarstwa. Właścicielka nie wypłaca wynagrodzeń. Uczestnicy docierają na różne sposoby – niektórych przywozi transport z gminy, inni dojeżdżają sami albo autobusem.

Gospodarstwo przynależy do sieci Grön Arena – posiadają znak jakości, markę i mają kontakt z innymi gospodarstwami. Właścicielka wraz z mężem prowadzi rodzinny dom dziecka dla 4 dzieci.

*Data spotkania: 11 października 2023,
notatkę przygotowały:*

Aleksandra Bielińska, Justyna Lesiewicz

Kujawsko-pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Gospodarstwo Högshult Stallyckan

511 74 Skephult, <https://www.stallyckan.se/>

Stallyckans to wyjątkowe gospodarstwo rolne o powierzchni 3 hektarów, które zostało zakupione w 2005 roku przez Jeanette Kobilsek i Joakim Eriksson. Jest to miejsce, które oferuje szeroki zakres działań, związany z wsparciem osób z autyzmem i innymi deficytami. Historia zaangażowania Państwa Kobilsek i Erikssona w tego rodzaju pomoc sięga wielu lat wstecz. Zanim zostali właścicielami tego urokliwego gospodarstwa, oboje pracowali w szkole, gdzie ich drogi często krzyżowały się z osobami autystycznymi. Przez 12 lat prowadzili

rodzinny dom dziecka, przyjmowali dzieci z rodzin patologicznych, gdzie była przemoc i zagrożenie życia, a także dzieci z problemami związanymi z uzależnieniami. Praca ta wymagała całkowitego oddania, 24 godzin na dobę, 7 dni w tygodniu, przez 365 dni w roku. To był trudny okres, ale również czas, w którym narodził się pomysł wykorzystania natury i zwierząt w procesie terapeutycznym. To pomysł, który zmienił życie wielu osób.

Początki Stallyckans Gård były skromne, zaczęli od organizacji obozów i zajęć w czasie wolnym. W 2010 roku gospodarstwo uzyskało akceptację Inspekcji Sanitarnej na prowadzenie domu dziennego pobytu, ale dostosowanie infrastruktury i inwestycje z tym związane zajęły kolejne pięć lat. W grupie wsparcia znaleźli się Magda, fizjoterapeutka, która stosuje terapię z udziałem koni, oraz Helian i Sara, wykwalifikowane

nauczycielki jazdy konnej. To one tworzą zespół, który pozwolił na stworzenie miejsca, gdzie praca z osobami niepełnosprawnymi jest połączona z miłością do natury i zwierząt.

Obecnie, codziennie około 80 osób odwiedza Stallyckans Gård. Są to osoby kierowane zarówno z lokalnej gminy, jak również osoby prywatne. Dom dziennego pobytu funkcjonuje na zasadzie umowy z gminą, która to decyduje o długości pobytu dzieci i określa wszelkie warunki współpracy. Dzieci ze spektrum autyzmu i wszelkimi fobiami społecznymi, w tym np. bardzo ostatnio nasiloną fobią szkolną znajdują tu wsparcie i możliwość rozwoju. Indywidualne programy nauczania, opracowane przez pedagogów, dostosowuje się do potrzeb każdego uczestnika. Zwierzęta, a w szczególności

konie mają ogromną moc terapeutyczną, są łatwiejsze w komunikacji dla osób z deficytami, mają mniej bodźców stresowych, a łatwiej się funkcjonuje kiedy poziom stresu jest mniejszy. Placówka przygotowała też specjalną windę niezbędną dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, pozwalającą na wsadzenie pacjenta na konia, by mógł poczuć jego bliskość.

Współpraca Stallyckans Gård z sześcioma gminami oddalonymi nawet o 9 mil to dowód na to, że praca z osobami z autyzmem i niepełnosprawnościami może być skuteczna, a terapia w otoczeniu przyrody i zwierząt przynosi pozytywne efekty.

Gospodarstwo oferuje także różnorodne zajęcia edukacyjne, przy czym elastyczność i dostosowanie do indywidualnych potrzeb są tu priorytetem. W gospodarstwie opiekuńczym Stallyckans Gård można spotkać 5 koni, 5 królików, 2 kozy, 2 koty oraz psa.

Data spotkania: 12 października 2023,

notatkę przygotowały:

Izabela Koziej-Czarnecka

Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach

Joanna Janowicz

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

Gospodarstwo Öbergs Gård Grön rehab

Öbergs väg 6, 434 95 Kungsbacka, <https://obergsgardgronrehab.se/>

Gospodarstwo prowadzone przez pasjonatkę i miłośniczkę zwierząt, zajmującą się hodowlą koni i prowadzeniem szkółki jeździeckiej. Właścicielka od lat zajmuje się końmi i przez cały czas rozwija swoje gospodarstwo, remontuje i buduje nowe obiekty, które służą do ujeżdżania koni i prowadzenia nauki jazdy konnej. Pomysł utworzenia Grön Rehab (zielonej rehabilitacji) zrodził się pod namową zaprzyjaźnionej

terapeutki, która stwierdziła, że jest to idealne miejsce do rehabilitacji osób z dysfunkcjami. Zlokalizowane w dogodnym komunikacyjnie obszarze, co jest jednym z wymogów stawianych gospodarstwom, posiadające uprawy roślin i zwierzęta, a dodatkowo graniczące z rezerwatem przyrody Sandsjöbacka. Od tego momentu minęły 2 lata, w trakcie których gospodarstwo zostało przystosowane pod potrzeby osób wymagających opieki. Oferuje aktywność i interakcje społeczne na łonie natury, dostosowane do pór roku. Na terenie gospodarstwa znajduje się specjalny domek, stajnia, szklarnia, ogród oraz piękne ścieżki spacerowe. Konie pasą się na wybiegach wokół gospodarstwa, kury biegają swobodnie po trawie. Wokół jest przestrzeń, dużo zieleni i spokój, można powiedzieć taka dobra energia, która sprzyja terapii.

Właścicielka podpisała umowę z Regionem Halland, w ramach której prowadzona jest rehabilitacja dla osób z chorobami psychicznymi, głównie związanymi ze stresem, stanami lękowymi oraz łagodną i umiarkowaną depresją. Skierowanie na „zieloną terapię” można uzyskać w ośrodku zdrowia, gdzie lekarz decyduje jaka pomoc jest potrzebna pacjentowi i jak długo ma trwać powrót do zdrowia. Zapewniana jest kompleksowa opieka: pomoc psychologa, terapeuty, zajęcia indywidualnie dostosowane do predyspozycji

danej osoby i rodzaju schorzenia. Zielona rehabilitacja jest bezpłatna dla jej uczestnika. Właścicielka dostaje dofinansowanie z Regionu, a skierowani do niej pacjenci zasiłek wypłacany przez okres powrotu do zdrowia. Podopieczni spędzają kilkanaście godzin w gospodarstwie podczas których zajmują się uprawą roślin, doglądają zwierząt lub tylko je głaskają jeśli tego wymaga terapia. Są też zajęcia manualne w przystosowanym do tego celu domku, gdzie jest też salka wytchnieniowa z łózkami i toaleta. Wybudowanie i urządzenie takiego miejsca, to też jeden z warunków jakie musiało spełnić gospodarstwo. To tu rozpoczyna się każdy dzień terapii. Od wspólnej herbaty, przygotowania przez podopiecznych swoich wizytówek i ustalenia indywidualnego planu zajęć dla każdego uczestnika.

Pozytywne skutki uczestnictwa w Grön Rehab zostały stwierdzone na szwedzkim Uniwersytecie Rolniczym w Alnarp, gdzie opracowano zasady rehabilitacji opartej na przyrodzie, jak również przeprowadzono badania dotyczące tego rodzaju terapii. Niektóre z pozytywnych efektów Grön Rehab i przebywania na łonie natury to zmniejszenie objawów związanych ze stresem oraz zmniejszenie objawów wyczerpania, depresji i lęku, poprawa koncentracji i uwagi, obniżenie ciśnienia krwi.

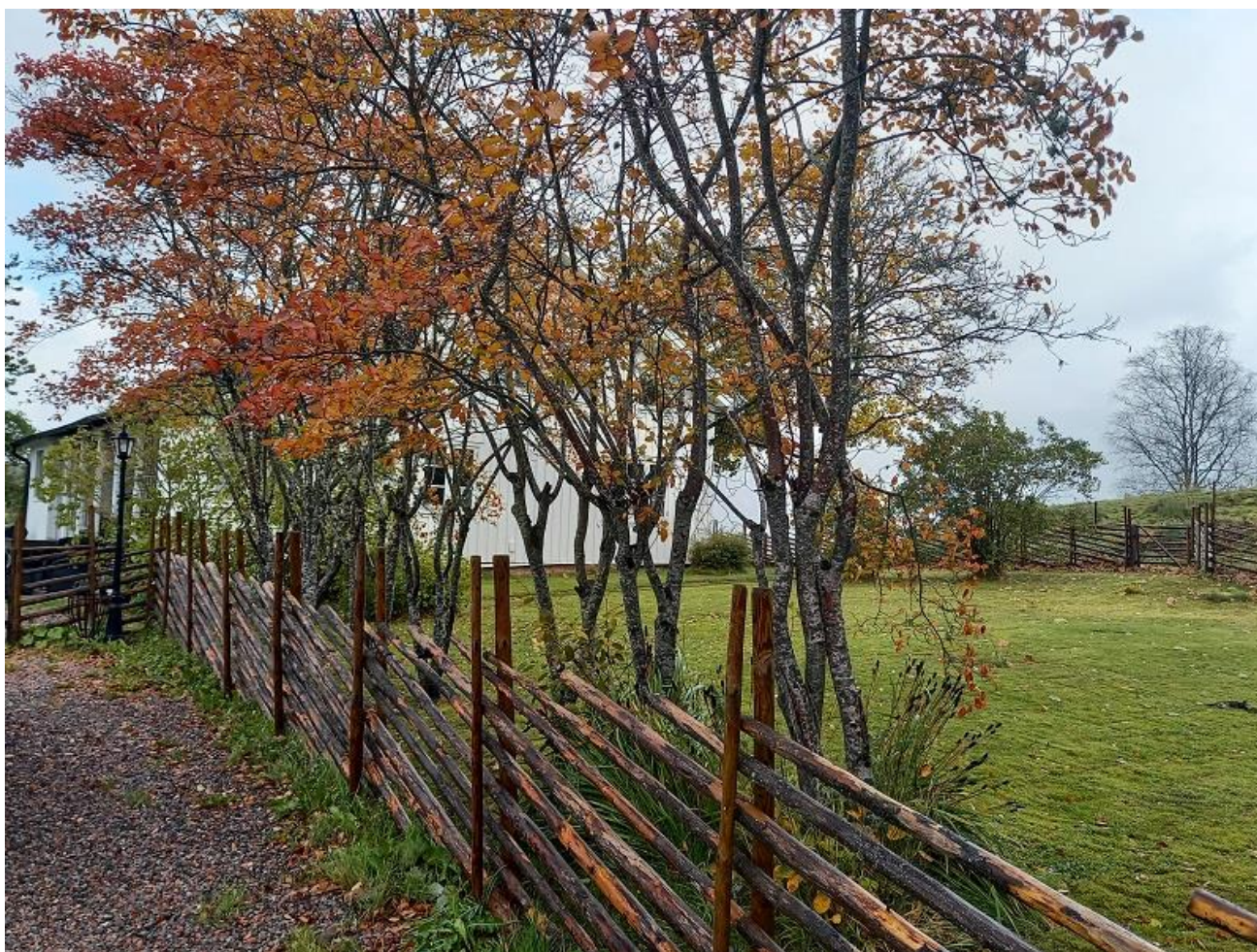
*Data spotkania: 12 października 2023,
notatkę przygotowały:*

Anna Michalska

Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach

Joanna Czarkowska

Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie

PROGRAM SZKOLENIA WYJAZDOWEGO DO SZWECJI

**„Hodowla zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii z udziałem zwierząt”,
termin: 9-13.10.2023 r.**

Dzień 1 (poniedziałek 9.10)

07:10 zbiórka uczestników wyjazdu w hali odlotów lotniska Kraków Balice

Przelot na lotnisko Sztokholm Arlanda 9:10 – 11:00

11:30 odbiór grupy z lotniska, transfer do hotelu

12:45 obiad na trasie

14:00 dalszy transfer do hotelu

17:00 zakwaterowanie - Ronnums Herrgård, Parkvägen 18, 468 30 Vargön

18:00 kolacja

Dzień 2 (wtorek 10.10)

6:30 – 8:00 śniadanie

8:00 przejazd na spotkanie do miasta Skara

9:30 – 11:30 wykład specjalisty z Szwedzkiego Uniwersytetu Nauk Rolniczych (Swedish University of Agricultural Sciences |SLU) *prof. Lena Lidfors* o hodowli, użytkowaniu, predyspozycjach zooterapeutycznych wybranych gatunków zwierząt gospodarskich w celu prowadzenia terapii z udziałem zwierząt oraz perspektyw rozwoju usług terapeutycznych z udziałem zwierząt gospodarskich.

12:00 – 13:00 wykład online przedstawiciela Stowarzyszenia Gospodarstw Domowych/ „Hushållningssällskapet”, *Christer Yrjas* nt. systemu prawno-instytucjonalnego, założeń organizacyjnych funkcjonowania i certyfikacji gospodarstw społecznych, w tym terapeutycznych z udziałem zwierząt w Szwecji; projekt „Zielona Arena”/ „Grön Arena”.

lunch

15:00 – 16:30 wizyta w SylviaKPersson, Vinköl Frösviken, 532 94 Skara, <https://sylviakpersson.se/>
(w trakcie serwisu kawowego)

Gospodarstwo wykorzystuje pracę z końmi w terapii osób z różnymi zaburzeniami. Interakcja człowieka z koniem inspirowa, rozwija, uczy, podnosi i uzdrowia ludzi, zapewnia zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i środowiskowy. Spektakularny obiekt we Frösviken powstał w 2016 roku i został częściowo sfinansowany ze środków UE. Znajdują się tu sale do spotkań koni z ludźmi i do spotkań między ludźmi. Wszystko w bliskim kontakcie z naturą. Gospodarstwo jest zrzeszone w EAHAE - organizacji zrzeszającej profesjonalnych trenerów przeszkolonych specjalnie do pracy z końmi w szkoleniu przywódczym (coaching z końmi).

18:00 powrót do hotelu

18:30 - kolacja

Dzień 3 (środa 11.10)

6:30 – 8:00 śniadanie

8:30 wyjazd na spotkanie

9:00 – 10:45 wizyta w Varviks Gard, VÅRVIKS GÅRD 1, 461 59 Trollhättan, <https://www.varviksgard.se/>
(w trakcie serwisu kawowego)

Gospodarstwo opiekujące się zagrożonymi szwedzkimi rasami lądowymi, pracujące nad wzmocnieniem różnorodności biologicznej. Gospodarstwo to jest miejscem, gdzie ludzie przygotowują się do pracy w ramach tzw. zielonej rehabilitacji. Uczestnicy wraz z opiekunami i opiekunami zwierząt opiekują się gospodarstwem. Działalność skierowana jest głównie do osób, które z różnych powodów przez dłuższy okres czasu znajdowały się poza normalnym życiem zawodowym. Wszelkie prace w gospodarstwie prowadzone są w oparciu o myślenie ekologiczne. Aby było to możliwe, wszystkim uczestnikom przekazywana jest podstawowa wiedza o środowisku. Gospodarstwo zajmuje powierzchnię około 5 hektarów i jest wykorzystywane głównie jako pastwisko dla zwierząt. Na otwartych polach i w szklarniach uprawia się tam również kwiaty, nietoksyczne warzywa i jagody. Vårviks Gård poprzez kompostowanie, uprawę pod osłonami i uprawę mieszaną przyczynia się między innymi do ekologicznie zorientowanej strategii środowiskowej w zarządzaniu zasobami naturalnymi i lokalnymi.

11:00 – 13:00 wizyta w Valdalen's Djur& Natur, Gategården 109, 461 91 Trollhättan, <https://valdalen.se/>

Gospodarstwo zatwierdzone w sieci Grön Arena oferuje interakcje ze zwierzętami (owce, króliki, psy, konie, koty) i naturą w zakresie edukacji, opieki społecznej, wypoczynku i zdrowia. Adresatami są gminy i regiony, a także podmioty prywatne. Tutaj indywidualnie dostosowywane działania zapewniają bezpieczeństwo, motywację, poczucie sensu i rozwój. Interakcja ze zwierzętami może zwiększyć poziom „hormonu dobrego samopoczucia” – oksytocyny i zmniejszyć stres. To z kolei zwiększa zdolność koncentracji, co ułatwia naukę i radzenie sobie z różnymi interakcjami społecznymi. Wspólny spacer po lesie czy sadzenie nasion to także czynniki, dzięki którym ludzie stają się bardziej otwarci.

lunch w gospodarstwie

14:30 – 16:00 wizyta w Klockaregården, Beatrice Larsson, Präste-säm 4 457 91 Tanumshede,
<http://www.klockaregarden.be/>

Gospodarstwo latem oferuje jazdę konną, dzienne obozy jeździeckie, naukę jazdy konnej, kąpiele z końmi i wiele innych atrakcji. Przez pozostałą część roku prowadzona jest działalność Grön Arena, kształcenie na poziomie średnim II stopnia w formie praktyk zawodowych. Obiekt posiada zwierzęta - konie, psy, koty, kury i króliki, stary ogród, budynki i pastwisko. Budowanie relacji międzyludzkich to codzienność w gospodarstwie. Wszyscy uczą się od siebie nawzajem, a różnorodność zwiększa zrozumienie i tolerancję. Opieka nad zwierzętami i przyrodą budzi współczucie, co prowadzi do zwiększonej odpowiedzialności i dużej satysfakcji z pracy. W gospodarstwie buduje się wytrzymałość zarówno fizyczną, jak i psychiczną, wzmacnia poczucie własnej wartości i zapewnia motywację do pójścia do przodu i odwagi w życiu.

17:30 powrót do hotelu

18:30 kolacja

Dzień 4 (czwartek 12.10)

6:30 – 7:15 śniadanie

7:30 wyjazd na spotkanie

9:30 – 12:30 wizyta w Högshult Stallyckan | 511 74 Skephult, <https://www.stallyckan.se/>

(w trakcie serwis kawowy)

Stallyckan to gospodarstwo oferujące zajęcia dla tych, którzy chcą czerpać z życia więcej. Znajduje się w gminie Marks, ok. 1 godziny jazdy od Göteborga i niecałe 30 minut od Borås. Można tu poznać kozy, króliki, pojeździć konno, nakarmić zwierzęta, spotkać psa terapeutycznego czy wyjść do lasu na chwilę relaksu.

Gospodarstwo jest dostępne i oferuje dostosowane zajęcia, indywidualnie lub w małych grupach, dla wszystkich zainteresowanych zwierzętami i przyrodą, niezależnie od możliwości funkcjonalnych i wcześniejszego doświadczenia ze zwierzętami. W gospodarstwie znajduje się także winda osobowa, dzięki czemu osoby niepełnosprawne fizycznie mogą uzyskać pomoc na koniach. Gospodarstwo wykorzystywane jest głównie do codziennych zajęć, dla uczniów z długimi nieobecnościami w szkole oraz osób indywidualnych. Pracuje z działaniami wspieranymi przez zwierzęta i naturę oraz z ekologiczną orientacją terapeutyczną.

lunch w gospodarstwie

14:30 – 16:30 wizyta w Öbergs Gård Grön rehab, Öbergs väg 6, 434 95 Kungsbacka,
<https://obergsgardgronrehab.se/>

Gospodarstwo działa w zakresie rehabilitacji wspomagananej przez naturę dla osób z chorobami psychicznymi, głównie związanymi ze stresem, stanami lękowymi oraz łagodną i umiarkowaną depresją. Oferuje aktywność i interakcje społeczne na łonie natury oraz w zielonym środowisku dostosowanym do pór roku (zielona rehabilitacja). Na terenie gospodarstwa znajduje się specjalny biurowiec, stajnia, szklarnia, ogród oraz piękne ścieżki spacerowe. Konie pasą się na wybiegach wokół gospodarstwa, kurczaki biegają swobodnie po gospodarstwie, a gospodarstwo graniczy z rezerwatem przyrody Sandsjöbacka.

19:00 powrót do hotelu

19:30 kolacja

Dzień 5 (piątek 13.10)

8:30 śniadanie

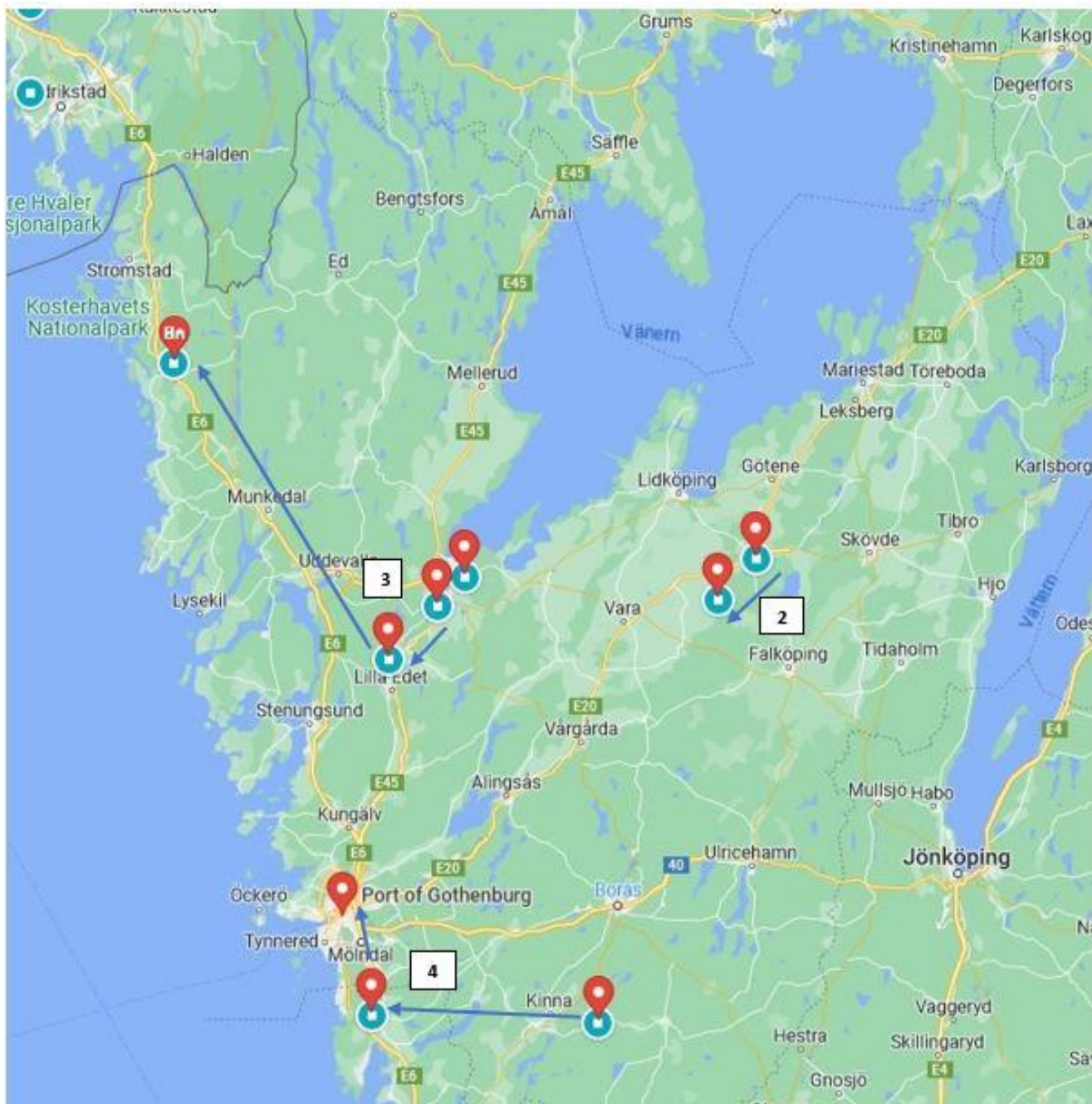
9:30 wyjazd do Sztokholmu

13:45 lunch

15:00 – 17:00 czas wolny

18:00 transfer na lotnisko Sztokholm Arlanda, przelot 20:40 – 22:35 do Krakowa

Podsumowanie trasy wyjazdu na mapie

Link do mapy - <https://maps.app.goo.gl/MBqXuYMYmGUm6RY88>

Uczestnicy wyjazdu

	Instytucja	Nazwisko, imię	Mail
1	Kujawsko-Pomorski ODR w Minikowie	Bielińska Aleksandra	aleksandra.bielinska@kpodr.pl
2	Podkarpacki ODR w Boguchwale	Chmielowska Ludmiła	ludmila.chmielowska@podrb.pl
3	Podlaski ODR w Szepietowie	Czarkowska Joanna	jczarkowska@odr-szepietowo.pl
4	Warmińsko-Mazurski ODR w Olsztynie	Dudek Marta	m.dudek@w-modr.pl
5	CDR O/Kraków	Łukasz Pieczyrak	l.pieczyrak@cdr.gov.pl
6	Lubuski ODR w Kalsku	Janowicz Joanna	j.janowicz@lodr.pl
7	Pomorski ODR w Lubaniu	Jereczek Mariola	m.jereczek@podr.pl
8	CDR O/Kraków	Kieljan Klaudia	k.kieljan@cdr.gov.pl
9	Dolnośląski ODR we Wrocławiu	Kowalczuk-Misek Agnieszka	agnieszka.kowalczuk@dodr.pl
10	Łódzki ODR w Bratoszewicach	Koziej-Czarnecka Izabela	i.koziej-czarnecka@lodr-bratoszewice.pl
11	Kujawsko-Pomorski ODR w Minikowie	Lesiewicz Justyna	justyna.lesiewicz@kpodr.pl
12	Świętokrzyski ODR w Modliszewicach	Michalska Anna	anna.michalska@sodr.pl

13	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Pollok Beata	beata.pollok@minrol.gov.pl
14	Mazowiecki ODR w Warszawie	Siewierska Anna	anna.siewierska@modr.mazowsze.pl
15	Śląski ODR w Częstochowie	Stroczyk Brygida	b.stroczyk@odr.net.pl
16	Lubelski ODR w Końskowoli	Wojewoda Urszula	uwojewoda@wodr.konskowola.pl
17	Opolski ODR w Łosiu	Wyglądacz Dominika	dominika.wygladacz@gmail.com
18	Pomorski ODR w Lubaniu	Zacholla-Tyda Magdalena Kamila	m.zacholla@podr.pl
19	Małopolski ODR w Karniowicach	Zwonek Paweł	pawel.zwonek@modr.pl
20	Lubuski ODR w Kalsku	Żurawska Beata	b.zurawska@lodr.pl